

О. І. Остапенко

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
д-р юрид. наук, проф.,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права

ПРО ЮРИДИЧНУ КВАЛІФІКАЦІЮ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

© Остапенко О. І., 2016

Розглянуто питання юридичної кваліфікації протиправних дій (чи бездіяльності), вчинених військовослужбовцями Збройних Сил України (ЗС України) та прирівняними до них особами. Пропонується авторське бачення щодо об'єктно-суб'єктних ознак кваліфікації військових адміністративних правопорушень.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, військовослужбовець, кваліфікація.

А. И. Остапенко

О ЮРИДИЧЕСКОЙ КВАЛИФИКАЦИИ ВОИНСКИХ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ

Рассмотрены вопросы юридической квалификации противоправных действий (или бездействия), совершенных военнослужащими Вооруженных Сил Украины или приравненными к ним лицами. Предлагается авторское видение относительно объектно-субъектных элементов квалификации административных правонарушений.

Ключевые слова: административное правонарушение, военнослужащий, квалификация.

O. I. Ostapenko

ABOUT THE JURIDICAL QUALIFICATION MILITARY ADMINISTRATIVE OFFENSES

In the article are considered the the question of the legal qualification unlawful acts or omissions committed by the Armed Forces of Ukraine and equalized to them entities. The author proposed the vision of the object-subject features qualification the military administrative offenses.

Key words: administrative offense, soldier, qualification.

Постановка проблеми. Головний військовий прокурор України А. Матіос, аналізуючи роботу свого підрозділу, звертає увагу на необхідність подальшого нормативно-правового врегулювання питань, пов'язаних із запобіганням та протидією вчинення правопорушень військовослужбовцями та прирівняними до них особами. Так, за даними військової прокуратури України на початок 2015 року слідчі військових прокуратур розслідують 5 870 кримінальних проваджень про злочини, які вчинили 16 598 військовослужбовців [1, с. 6]. Не менш актуальною

залишається проблема вчинення військовослужбовцями військових адміністративних правопорушень. Рівень їх суспільної небезпеки та шкідливих наслідків негативно впливає на стан військової дисципліни серед військовослужбовців, що, своєю чергою, відображається на боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин ЗС України та прирівняних до них військових формувань. Об'єктивна з дотриманням існуючих юридичних процедур кваліфікація військових адміністративних правопорушень неможлива без прискіпливого юридичного аналізу об'єктно-суб'єктних ознак вчинених протиправних дій. Ці та інші аспекти кваліфікації військових адміністративних правопорушень стануть предметом нашого дослідження.

Мета дослідження. Проаналізувати сутність кваліфікації військових адміністративних правопорушень та її вплив на притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності або звільнення від неї.

Стан дослідження. Теоретичні напрацювання щодо пояснення змісту кваліфікації адміністративних правопорушень існують у наукових працях В. Авер'янова, А. Берлача, С. Гавриша, С. Єсімова, М. Коваліва, В. Колпакова, О. Кузьменко, І. Личенко, В. Ротаня, Ю. Руснака, І. Самсіна, В. Середи, О. Стороженко, Є. Фесенка, А. Яреми та інших.

Виклад основних положень. Серед примусових заходів, спрямованих на зміцнення законності і правопорядку у Збройних Силах України (далі – ЗС України) та в інших військових формуваннях законодавством України передбачено адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення. Від 5 березня 2015 року набрав чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період” від 5 лютого 2015 року № 158-VIII. Цим нормативним актом законодавець вніс значний перелік доповнень, основною метою яких є шляхом правового впливу реалізувати охоронну функцію держави, спрямовану на дотримання високого рівня військової дисципліни серед військовослужбовців та прирівняних до них осіб. Прийняті законодавцем заходи повинні позитивно вплинути на рівень боєготовності та боєздатності ЗС України та інших військових формувань.

Серед науковців (В. В. Середи, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, М. П. Гурковський) існує думка про те, що “...у зв'язку з реформуванням нашого суспільства перелік адміністративних правопорушень буде розширюватися” [2, с. 459]. Ця теза є доволі спірною. Так, факт введення законодавцем глави 13-Б до КУпАП не може означати поширення деліктолізації суспільства. У цьому випадку йдеться про загальну превенцію адміністративних правопорушень та більш конкретну – серед військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб. При визначенні поняття військового адміністративного правопорушення його основою залишаються ознаки, передбачені статтею 9 КУпАП: 1) протиправність; 2) винність; 3) дія чи бездіяльність. Проте перелік цих ознак для характеристики військового адміністративного правопорушення є неповним. Додатковими ознаками цього виду протиправних посягань можна вважати: 1) особливий об'єкт посягання – установлений чинним законодавством порядок і правила проходження та несення військової служби; 2) спеціальний суб'єкт вчинення адміністративно-карних дій чи бездіяльності: військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів; 3) деліктна протиправність дій чи бездіяльності, передбачена главою 13-Б КУпАП.

Звернемо увагу на доповнення та зміни, внесені до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП):

1) главу 1 “Загальні положення”, стаття 15 КУпАП доповнено частиною п'ятою, а саме: “Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б цього Кодексу, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність”;

2) статтю 24 КУпАП, яка визначає види адміністративних стягнень, було доповнено пунктом 8, який передбачає застосування адміністративного арешту з утриманням на гауптвахті, за вчинення окремих військових адміністративних правопорушень;

3) главу 3 “Адміністративні стягнення” було доповнено статтею 32-1 КУпАП “Арешт з утриманням на гауптвахті”;

4) КУпАП було доповнено главою 13-Б “Військові адміністративні правопорушення” (статті 172-10 – 172-20 КУпАП [3]. Наведений перелік доповнень та змін в частині притягнення до адміністративної відповідальності за військові адміністративні правопорушення за своїм призначенням, змістом і процесуальними процедурами застосування є новим, що вимагає додаткового осмислення та пояснення положень, пов’язаних з кваліфікацією вказаних протиправних дій чи бездіяльності.

Пояснення вказаних положень вимагає дотримання певних правил тлумачення адміністративних норм: 1) з урахуванням судової практики; 2) надання значення термінам у відповідності зі змістом нормативних актів, у яких вони вживаються; 3) нормативне (описове) визначення понять; 4) використання термінів з інших нормативних актів для пояснення змісту потрібного терміна; 5) звернення для пояснення термінів, які мали місце у відмінених нормативних актах; 6) пояснення термінів за допомогою енциклопедичних видань, словників [4, с. 75]. На дотримання правил при застосуванні нормативних актів звертає увагу В. Нерсисянц. Він пише: “Правила юридичної техніки вимагають зрозумілості, простоти і доступності мови правового акта, необхідної точності й однозначності понять, термінів, формулювань, словесних конструкцій і дефініцій, що застосовуються в ньому” [5, с. 429].

Питання кваліфікації адміністративних правопорушень було і залишається у центрі наукових досліджень. Вдосконалюється зміст, методологічна основа і безпосередньо сам процес адміністративно-правової кваліфікації. Лінгвістично-юридичний аналіз поняття кваліфікації адміністративних правопорушень здійснили І. Голосніченко, Є. Стахурський і Н. Золотарьова [6, с. 26–30], А. Берлач, О. Стороженко [7, с. 5–8], І. Кіляхановий, А. Стаховий [8, с. 38] та ін. З урахуванням цього звернемо увагу на те, що основою кваліфікації адміністративних правопорушень є логічний процес мислення, під час якого формується розуміння відповідності та послідовності дій, пов’язаних із розмежуванням протиправного діяння, його ознак, а саме: “... уявлень про фактичні обставини справи, про зміст порушення адміністративно-деліктної норми, а також уявлення про відносини між фактичними ознаками діяння і ознаками, що визначені в правовій нормі” [8, с. 37].

А. Берлач, О. Стороженко до передумов кваліфікації адміністративних правопорушень відносять: а) фактичну передумову – вчинення дій (бездіяльності), які мають зовнішні ознаки адміністративного делікту; б) юридичну передумову – наявність адміністративно-деліктної норми (норм), що передбачає відповідальність за вчинене посягання [7, с. 8]. На думку В. Колпакова, однією з передумов кваліфікації адміністративних деліктів є фактичні обставини, за яких вчиненої протиправні дії чи бездіяльність. Встановлення цих обставин повинно бути всебічним, повним, об’єктивним, точним, достовірним та на основі правильного вибору норми [9, с. 8–10]. Такий підхід до характеристики передумов кваліфікації адміністративних правопорушень сприяє насамперед дотриманню принципу законності з метою захисту прав, свобод і законних інтересів учасників адміністративного провадження в справах про військові адміністративні правопорушення.

Беручи до уваги наведені передумови кваліфікації адміністративних правопорушень, зазначимо, що вони сприяють виділенню таких її складових, які нормативно закріплені в адміністративному законодавстві. Так, кваліфікації підлягає: закінчене військове адміністративне правопорушення, склад якого визначений у главі 13-Б КУпАП; наявність у діянні чи бездіяльності військовослужбовця ознак крайньої необхідності, необхідної оборони, неосудності суб’єкта вчинення (ст. 17 КУпАП); малозначність військового адміністративного правопорушення (ст. 22 КУпАП); військове адміністративне правопорушення кваліфікується за нормами закону, який діє в часі і за місцем вчинення протиправних дій чи бездіяльності (частина 1 ст. 8 КУпАП); притягнення військовослужбовця до адміністративної відповідальності за військові адміністративні

правопорушення ґрунтується на об'єктивних, точно встановлених обставинах винного протиправного діяння (частина 1 ст. 9 КУпАП), які доказані під час провадження по справі (ст. 245 КУпАП); суб'єктами військових адміністративних правопорушень виступають уповноважені на це судові органи. Крім того, військовослужбовці, військовозобов'язані, резервісти під час проходження зборів, а також працівники ЗС України при виконанні ними службових обов'язків притягаються до дисциплінарної відповідальності за вчинення таких протиправних дій чи бездіяльності:

- випуск в експлуатацію транспортних та інших засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднювальних речовин у відпрацьованих газах (ст. 80 КУпАП);

- керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки (ст. 128 КУпАП);

- порушення або невиконання правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху (ст. 128-1 КУпАП);

- допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом (ст. 129 КУпАП);

- порушення правил, норм і стандартів при утриманні автомобільних доріг і вулиць, нежиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху чи позначення на автомобільних дорогах і вулицях місць провадження робіт (ст. 140 КУпАП).

До осіб, що вчинили вказані протиправні дії чи бездіяльність застосовується адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Суб'єктами розгляду вказаних адміністративних правопорушень та прийняття по них рішень є відповідні командири (начальники) підлеглих, які вчинили вказані протиправні дії. З урахуванням специфіки та особливостей вчинення військових адміністративних правопорушень доцільно розглянути їх об'єктно-суб'єктні ознаки, сукупність яких "...дозволяє не лише кваліфікувати те чи інше діяння як протиправне, яке підпадає під ознаки адміністративного правопорушення, але і притягнути вину особу до адміністративної відповідальності" [10, с. 40].

Кваліфікація об'єктних ознак військових адміністративних правопорушень розпочинається зі встановлення об'єкта посягання. Знання про об'єкт посягання може полягати в наступному. Суб'єкт посягання знає про існування об'єкта посягання, ці знання належать суб'єкту, що викликає у нього бажання реалізувати його шляхом вчинення деліктних дій чи бездіяльності. Серед філософів поняття "об'єкт" розглядається як складова, відносно якої скеровуються пізнавальна та інша діяльність суб'єкта [11, с. 465]. Про пізнавальну діяльність щодо об'єкта, який існує поза свідомістю людини і незалежно від неї, йдеться у Великому тлумачному словнику сучасної української мови [12, с. 444]. В. Толоконніков вважає, що "кожен порівнювальний об'єкт наділений певними властивими для нього ознаками, які повинні задовольняти такі вимоги: мати специфіку, оригінальність, відносну стійкість та незамінність" [13, с. 150]. Слід погодитися з тим, що кожен об'єкт посягання має так звану "видову" специфіку. Оригінальність об'єкта посягання можна вважати лише умовною і, можливо, залежною від предмета посягання. Звернемо увагу на те, що загальноприйнята концепція об'єкта посягання є штучною конструкцією, яка побудована з урахуванням його видових ознак [14, с. 64, 65], які тією чи іншою мірою обґрунтовують наявність суспільних відносин, що охороняються нормами права. Певною мірою можна погодитися з тим, що визначені як об'єкт посягання суспільні відносини є штучно утвореними законодавцем з метою дотримання класифікації посягань на реальні об'єкти. Цікавою з цього приводу є думка Є. Фесенка, який вважає, що суспільні відносини з урахуванням їх характеру та змісту можна визнати як політичну категорію [15, с. 42–47]. У цій якості об'єкт посягання – військові адміністративні правопорушення – слід розглядати через суспільні відносини, пов'язані з проходженням служби в ЗС України і яким завдається соціальна, матеріальна і політична шкода. В кримінальному праві України об'єкт злочину розглядається як благо, якому злочином завдається шкода або створюється загроза її заподіяння [12, с. 560], що свідчить про певний відхід законодавця від загальноприйнятого визначення об'єкта посягання на суспільні відносини.

Ступінь конкретизації об'єкта посягання, зокрема на захищені законом адміністративно-правові відносини, є видовою. Визначення видів об'єктів адміністративних правопорушень дає змогу чіткіше конкретизувати посягання, яке вчиняється правопорушником. Для аналізу об'єкта посягання, яке вчиняють військовослужбовці, розглянемо сутність і значення загального, родового та безпосереднього об'єкта [16, с. 34]. Загальним об'єктом військових адміністративних правопорушень, які передбачені статтями 172-10 – 172-20 КУпАП, є встановлений законодавцем порядок проходження військової служби. Цей порядок зобов'язує військовослужбовців та прирівняних до них осіб:

- виконувати накази та інші законні вимоги командирів і начальників;
- не залишати самовільно військові частини або місце служби;
- обережно та дбайливо поводитися з військовим майном;
- використовувати повноваження військової службової особи лише в службових цілях;
- дотримуватися правил і порядку несення військової служби, а також поведінки під час служби та поза нею.

Правову регламентацію порядку проходження військової служби передбачено Конституцією України та іншими нормативними актами, які регулюють відносини у військовій сфері. Визначення родового об'єкта військових адміністративних правопорушень дає змогу визначити групу однорідних суспільних відносин, що є невід'ємною і самостійною частиною загального об'єкта [17, с. 236], а саме – порядку проходження військової служби у ЗС України та інших військових формуваннях.

Порушення конкретних суспільних відносин та заподіяння матеріальної шкоди об'єкту посягання властиве для військових адміністративних правопорушень, що проявляється в деліктних діях, різних за формою прояву, активністю і тривалістю в часі. Наприклад, у відмові від виконання наказу (судова справа № 480/2166/14к розглянута Миколаївським районним судом Миколаївської області від 26 лютого 2015 року) [18, с. 73–76], нез'явленні вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад один місяць (судова справа розглянута Жовтневим районним судом м. Маріуполя Донецької області від 29 грудня 2014 року № 263/13645/14к [18, с. 81–84], самовільному залишенні позиції опорного пункту та викраденні зброї (судова справа розглянута Артемівським міськрайонним судом Донецької області від 31 жовтня 2014 року № 219/5981/2014к 1 кп/219/414/2014 [18, с. 95–98], порушенні правил, які регламентовані бойовими та іншими статутами, положеннями.

До елементів предмета посягання можна віднести: 1) пояснення предмета протиправного посягання свідчить про те, що в об'єктивній реальності “будь-який” предмет не може бути простим, а, навпаки, є складним утворенням, яке складається із “частин”, що утворюють предмет [19]; 2) закономірності виникнення, розвитку і функціонування військових відносин, закріплених нормами адміністративного права; 3) наявність специфіки та особливостей вчинення протиправних дій чи бездіяльності військовослужбовцями та прирівняними до них особами; 4) з'ясування істин у факті посягання на порядок проходження військової служби; 5) застосування існуючих прийомів юридичної техніки тлумачення на предмет посягання.

Наступним елементом кваліфікації військових адміністративних правопорушень є аналіз об'єктивної сторони з диспозицією конкретних правопорушень, передбачених главою 13-Б КУпАП. Не вдаючись до глибокого аналізу існуючих поглядів на визначення поняття об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, звернемо увагу лише на зовнішній прояв посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій [20, с. 438] Зовнішній прояв протиправного посягання на порядок та умови проходження військової служби в ЗС України та інших військових формуваннях вказує на суспільно небезпечні та шкідливі протиправні дії чи бездіяльність військовослужбовців та / або прирівняних до них осіб. Так, різні за способами: **а) протиправні дії** – самовільне залишення військової частини або місця служби; знищення або пошкодження військового майна; зловживання владою або службовим становищем; перевищення влади чи службових повноважень; порушення правил; **б) бездіяльність** – відмова від виконання наказу; недбале ставлення до військової служби; бездіяльність військової влади. Вказані

протиправні дії чи бездіяльність посягають на врегульовані законодавцем суспільні відносини в частині проходження військовослужбовцем військової служби. Слід погодитися з тим, що вчинені військовослужбовцем протиправні дії чи бездіяльність є суспільно небезпечними та шкідливими за наслідками. Про шкідливі наслідки йдеться у постанові пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” від 31 березня 1995 року. У вказаній постанові моральною шкодою визнаються моральні і фізичні страждання, заподіяні внаслідок порушення прав громадян або організацій. Таке бачення Верховного Суду України створює можливість поділу шкідливих наслідків від військових адміністративних правопорушень на такі групи: 1) матеріальні; 2) формальні. Прихильником такого поділу шкідливих наслідків був професор В. Авер’янов [20, с. 438].

Розмір матеріальної шкоди у вчинених військових адміністративних правопорушеннях умовно можна поділити на: значний, незначний та малозначний, що впливає на об’єктивність і повноту кваліфікації протиправних дій чи бездіяльності. Наприклад, знищення або пошкодження військового майна (ст. 172-12 КУпАП). Формальний зміст шкоди від військових адміністративних правопорушень може бути від порушень встановленого прядку і правил проходження військової служби військовослужбовцем та прирівняними до нього особами.

Між вказаними протиправними діями та наслідками має місце причинний зв’язок, який за своїм змістом може бути прямим або опосередкованим. Вказані ознаки об’єктивної сторони військових адміністративних правопорушень слід вважати основними. Усі інші ознаки об’єктивної сторони (засоби вчинення протиправних дій, місце, спосіб вчинення проступку) належать до факультативних ознак. В окремих випадках ці ознаки, відіграють важливу роль при кваліфікації військових адміністративних правопорушень і свідчать про її підвищену суспільну небезпеку та шкоду. Наприклад, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями на території військової частини, яку слід вважати громадським місцем.

Проблема поняття “суб’єкт”, його ознаки, властивості залишається досі дискусійною. Філософи ще за часів Арістотеля до поняття “суб’єкт” зараховували певний набір якостей [11, с. 465], що характеризують фізичну особу, “...яка здатна для пізнання навколишнього світу об’єктивної дійсності й цілеспрямованої діяльності” [12, с. 1408, 1409]. Суб’єкт від самого початку розвитку психіки об’єктивно включений у певні стосунки із зовнішніми предметами та людьми [21, с. 106]. Наведене нами визначення поняття “суб’єкт” свідчить про різноманітність поглядів науковців і практиків з цього приводу.

Важливою складовою частиною кваліфікації військових адміністративних правопорушень є встановлення суб’єкта, що вчинив протиправні дії чи бездіяльність. Крім загальних ознак, які характеризують фізичну особу, військовослужбовці мають визначений законодавцем правовий статус, наявність якого свідчить про підвищену соціальну небезпеку та шкідливі наслідки від вчинених протиправних дій чи бездіяльності.

Звернемо увагу на тлумачення при кваліфікації військових адміністративних правопорушень термінів, що безпосередньо пов’язані із суб’єктом правопорушення, а саме: “військовослужбовець”, “військовозобов’язаний”, “військовослужбовець строкової служби”, “військова службова особа”, “резервіст”, “командир (начальник)”. Кожен із перелічених термінів характеризує суб’єкт військового адміністративного правопорушення додатковими ознаками (посада, владні службові повноваження та інше), які повинні бути враховані при кваліфікації вчинених протиправних дій чи бездіяльності.

Дискусійними з цього приводу є питання щодо кваліфікації адміністративно-карних дій, вчинених громадянами України та іноземцями, які знаходяться у складі добровольчих підрозділів, “батальйонів” та залучаються до проведення антитерористичної операції. Слід погодитися з думкою А. Матіуса про те, що вказана категорія громадян не має спеціального статусу військовослужбовця тому, що не проходить службу у ЗС України [1, с. 4–6]. До особливостей суб’єкта військових адміністративних правопорушень слід віднести те, що законодавець лише в окремих випадках виділяє правовий статус військовослужбовця. Так, у статті 172-11 КУпАП мова йде про протиправні дії, вчинені військовослужбовцем строкової служби. Підвищеною суспільною

небезпекою та шкідливими за результатами наслідками є протиправні дії чи бездіяльність військових службових осіб (ст.ст. 172-13, 172-14 КУпАП), командирів і начальників (ст.ст. 172-10, 172-20 КУпАП). Також суб'єктами військових адміністративних правопорушень є військовозобов'язані, резервісти, призвані у встановленому порядку для проходження військових зборів. З урахуванням малозначності правопорушення (ст. 22 КУпАП) до них можуть вживатися заходи дисциплінарного впливу. Не можуть бути суб'єктами військових адміністративних правопорушень громадяни, які проходять альтернативну (невійськову) службу [22]. Разом з тим, стаття 5 Закону України від 6 жовтня 2015 року № 716-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства” дозволяє комплектувати окремі посади працівників ЗС України громадянами, які проходять альтернативну (невійськову) службу [22]. Це означає, що вказана категорія посадових осіб може бути притягнута до адміністративної відповідальності за військові адміністративні правопорушення.

Суб'єктивна сторона вчинення військових адміністративних правопорушень характеризується умисною формою вини у випадках, коли мова йде про невчасне з'явлення без поважних причин на службу (ст. 172-10 КУпАП). При цьому умисел є прямий відносно протиправних дій, а непрямий відносно тривалості цих дій. Ознаками прямого і непрямих умислу, на думку І. Личенко, “можна вважати усвідомлення порушником протиправного характеру своїх дій чи бездіяльності та передбачення їх шкідливих наслідків” [23, с. 102]. Загальне розуміння свідомості тлумачиться як сукупність чуттєвих образів, для якої за нормальних умов характерне до певної міри, виразне знання того, що Я є тим, хто переживає ці образи [12, с. 423].

Мотив і мета вчинення військових адміністративних правопорушень можуть бути корисливими та аморальними за змістом і скерованими на задоволення власних потреб та інтересів суб'єкта. Слід звернути увагу на соціальний аспект кваліфікації військових адміністративних правопорушень, наявність якого свідчить про суспільну небезпеку і шкоду від вчинення військовослужбовцями адміністративно-карних дій. При цьому завдається шкода позитивному авторитету військовослужбовця і в цілому Збройним Силам України. Складовими елементами кваліфікації військових адміністративних правопорушень є вивчення та аналіз пом'якшуючих (ст. 34 КУпАП) та обтяжуючих (ст. 35 КУпАП) обставин вчинення протиправних дій чи бездіяльності.

Розглянуті нами ознаки та складові елементи кваліфікації військових адміністративних правопорушень є важливою основою для захисту встановленого порядку і правил проходження військової служби у Збройних Силах України, а також захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, української держави, що є потерпілими від вказаних протиправних дій чи бездіяльності.

Висновки. Юридична кваліфікація військових адміністративних правопорушень має достатньо врегульовану правову основу. Це стосується аналізу матеріальних і процесуальних основ кваліфікації військових адміністративних правопорушень, використанню доказової бази щодо вчинених протиправних дій чи бездіяльності та дотриманні принципів провадження по справі про адміністративне правопорушення.

1. *Відповідальність за військові злочини [текст] практичний посібник.* – К. : “Центр учбової літератури”, 2015. – 264 с. 2. *Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії: навч. посіб.* / В. В. Серета, М. В. Коваль, С. С. Єсімов, М. П. Гурковський. – Львів: Львів.ДУВС, 2015. – 996 с. 3. *Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та допов. на 01 вересня 2015 року; Офіц. текст.* – К. : Алерта, 2015. – 262 с. 4. *Новітні вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку* / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін.; відп. ред. кер. авт. кол. В. Г. Ротань. – Х. : Право, 2013. – 752 с. 5. *Нерсесянц В. С. Общая теория права и государства: учеб. для юрид. вуз. и фак.* / В. С. Нерсесянц. – М. : НОРМА, 1999. – 552 с.

6. Голосніченко І. Попереднє адміністративне розслідування як стадія в справах про адміністративні проступки / І. Голосніченко, М. Стахурський, Н. Золотарьова // *Право України*. – 2002. – № 2. – С. 26–30. 7. Берлач А. Теоретичні проблеми кваліфікації адміністративного делікту / А. Берлач, О. Стороженко // *Право України*. – 2007. – № 10. – С. 5–8. 8. Киясханов И. Ш. *Административная ответственность : учебное пособие* / Киясханов И. Ш., Стахов А. И. – 3-е изд. перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2007. – 144 с. 9. Колпаков В. К. *Адміністративні правопорушення в системі адміністративних деліктів* / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко // *Боротьба з організованою злочинною корупцією (Теорія і практика)*. – 2002. – № 5. – С. 7–12. 10. Тимошенко И. В. *Административная ответственность : Учебное пособие* / И. В. Тимошенко. – М. : Март; Ростов-на Дону: Март, 2004. – 288 с. 11. *Философский словарь*. – М.: Политиздат, 1986. – 530 с. 12. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / укл. О. Єроценко. – Донецьк : Тов. Глорія Трейд, 2012. – 864 с. 13. Толоконников В. К. *Значение динамического исследования признаков объекта, как важнейшего принципа криминалистической идентификации в раскрытии тяжких преступлений* // *Вестник Самарской гуманитарной академии / Серия : право*. – 2013. – № 1 (113). – С. 149–154. 14. Гавриш С. Б. *Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развития законодательства*. – Х. : Основа, 1994. – 640 с. 15. Фесенко Є. В. *Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони : Монографія*. – К. : Атіка, 2004. – 280 с. 16. Остапенко О. І. *Адміністративна деліктологія : дис. док. юрид. наук : 12.00.07* / Остапенко. – К. : 1996. – 311 с. 17. Колпаков В. К. *Адміністративно-деліктний правовий феномен : Монографія* / Колпаков В. К. – К. : “Юрінком Інтер”, 2004. – 528 с. 18. *Відповідальність за військові злочини : практичний посібник*. – К. : “Центр учбової літератури”, 2015. – 264 с. 19. Злотина М. *Диалектика* / Отв. ред. Ю. А. Мелков. – К. : Институт философии им. Г. С. Сковороды : Институт социологии, 2004. – 344 с. 20. *Адміністративне право України : Академічний курс : підручник: у 2 т.* / Авер'янов В. Б. – К. : Юрид. думка, 2007. – Т. 1: Загальна частина. – 2007. – 272 с. 21. *Теория познания. В 4 т. Т. 2. Социально-культурная природа познания* / АН СССР, Ин-т философии; Под ред. В. А. Лекторского, Т. И. Ойзермана. – М.: Мысль, 1991. – 478 с. 22. *Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12 грудня 1991 року № 1975-XII* // *Відом. Верх. Ради України*. – 1992. – № 15. – Ст. 188. 23. *Личенко І. О. Адміністративно-деліктні аспекти захисту права власності : Монографія* / І. О. Личенко. – Львів : ЗУКЦ, 2011. – 216 с.